

ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО СТАНОВИТЬ ДЕРЖАВНУ ТАЄМНИЦЮ

Законодавством України не дозволяється одержувати, використовувати, поширювати та зберігати інформацію з обмеженим доступом. Інформація з обмеженим доступом за своїм правовим режимом поділяється на конфіденційну і таємну.

Відповідно до статті 30 Закону "Про інформацію" до категорії таємної належить інформація, яка становить державну та іншу передбачені законом таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі" [1]. КК України передбачено відповідальність за розголошення державної таємниці у вигляді позбавлення волі строком до 8 років (ст.328; військових відомостей - ч.1, ст. 422). лікарської таємниці виправними роботами до 2 років (ст. 145): комерційної або банківської таємниці - позбавленням волі до 2 років (ст. 232) [6].

Більш детальне регулювання обігу інформації віднесено до державної таємниці та режим доступу до інформації, що являє собою державну таємницю. встановлюється Законом України Про державну таємницю". Згідно Закону державна таємниця (секретна інформація) - вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані державною таємницею і підлягають охороні державою [2].

У статті 31 Закону України «Про державну таємницю» "Обмеження на оприлюднення секретної інформації" вказано, що "під час підготовки матеріалів для опублікування, поширення у пресі та інших засобах масової інформації ... підприємства, установи, організації та громадяни з метою охорони секретної інформації зобов'язані керуватися Законом України "Про інформацію", цим Законом та іншими нормативно-правовими актами про державну таємницю[2]. В цій же статті говориться про те, що контроль за додержанням законодавства про державну таємницю з метою запобігання її поширенню у пресі та інших засобах масової інформації здійснює центральний орган виконавчої влади з питань інформаційної політики". Статтею 39 Закону встановлюється дисциплінарна, адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю[2].

Але Законом України "Про державну таємницю" не передбачено конкретний ступінь покарання за порушення у сфері державної таємниці. Спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері забезпечення охорони державної таємниці є Служба безпеки України.

Законом України "Про державну таємницю" передбачена відповідальність за "безпідставне засекречування інформації" (ст. 39)[2]. Це ж правопорушення вчинене посадовою особою, відповідно до статті 212-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення тягне за собою покарання у вигляді накладання штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян[3].

В цій статті передбачена відповідальність за засекречування інформації: про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту; про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися та загрожують безпеці громадян; про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти та культури населення; про факти порушень прав і свобод людини і громадянина тощо[3].

Крім того, статтею 47-1 Закону України "Про інформацію" передбачено звільнення особи від відповідальності за розголошення інформації з обмеженим доступом, якщо суд встановить, що ця інформація є суспільно значимою". Роз'яснення суспільної значимої інформації конкретизується в статті 30 Закону "Про інформацію" - "інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист"[1].

Редакція, журналіст не несуть відповідальності за публікацію відомостей, які не відповідають дійсності, принижують честь і гідність громадян і організацій, порушують права і законні інтереси громадян або являють собою зловживання свободою діяльності друкованих засобів масової інформації і правами журналіста, якщо в них розголошується таємниця, яка спеціально охороняється законом, проте ці відомості не було отримано журналістом незаконним шляхом (42 Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні") [4].

Законом України "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів", статтею 17 встановлено, що "журналіст та/або засіб масової інформації звільняються від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, якщо суд встановить, що журналіст діяв добросовісно та здійснював її перевірку [5].

Отже, підводячи підсумки можна зазначити, що Закон України «Про інформацію» потребує внесення змін в частині чіткою визначення порядку встановлення режиму доступу до інформації, а також критеріїв визначення відомостей і даних, доступ до яких не може бути обмежено. Тільки таким чином можна припинити практику незаконною приховування інформації. Аналізуючи законодавство та практику провадження в справах про порушення законодавства про державну таємницю можна зробити висновок, що основними причинами вчинення вказаних проступків є недостатнє знання деякими особами, що мають допуск та доступ до державної таємниці, норм чинного законодавства про державну таємницю, а також нехтування вказаними особами нормами чинного законодавства. Доцільним було б збільшення суми штрафу, що підлягає стягненню з порушників законодавства про державну таємницю.

Література:

1. Закон України «Про інформацію» Верховна Рада України: Закон від 02.10.1992 № 2657-ХІІ
2. Закон України «Про державну таємницю» Верховна Рада України: закон від 21.01.1994 № 3855-ХІІ
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х
4. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» Верховна Рада України: Закон від 16.11.1992 № 2782-ХІІ
5. Закон України « Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» Верховна Рада України: Закон від 23 вересня 1997 року N 540/97-ВР
6. Кримінальний Кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України від 35.04.2001 №2341-111

Колеснікова М.В. Питання відповідальності за поширення інформації, що становить державну таємницю. / М.В. Колеснікова // Стратегія забезпечення сталого розвитку правової системи України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 21-22 грудня 2010 р.). - Одеса : у 2-х частинах. - Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2010. -ч. 2. - 124 с. 64 – 66.